

LES PÀGINES
DEL 'MAI ENRERA'
I EL MONTSENY

JOAN CERVERA

A Carles Albesa, company d'aventures muntanyenques.

És amb certa freqüència que el Montseny surt a les pàgines del *Mai Enrrera* (el butlletí i revista del Club Excursionista de Gràcia) des del seu primer número en aquell ja llunyà 1924. Aquesta reiterada aparició d'articles és una bona demostració de l'interès que ha despertat sempre aquest incomparable massís entre els excursionistes graciencs i, en general i com és ben sabut, entre tots els excursionistes catalans.

Potser, abans de seguir endavant, seria interessant per la majoria dels lectors conèixer l'origen de la capçalera d'aquesta publicació que, actualment, és la degana de la premsa de l'exvila de Gràcia. La nostra entitat fou fundada oficialment el 13 de gener de 1922 amb el nom de Grup Excursionista Mai Enrrera. El canvi de nom fou conseqüència d'un decret governatiu, de la dictadura del general Primo de Rivera (1923-1930), que imposava la castellanització de totes les denominacions comercials, industrials, socials, sindicals, polítiques, etcètera, fins i tot les simplement culturals i esportives. La nostra entitat passà a denominar-se, doncs, *Grupo Excursionista Nunca Hacia Atrás*.

Immediatament, els socis d'aquell moment es reuniren per intentar trobar una solució a aquest despropòsit, i fou la d'escollir un nom que tant en castellà com en la nostra perseguida llengua tingués la mateixa grafia. Un dels problemes radicà en la denominació genèrica de l'entitat: *centre*, *agrupació*, *societat*, *unió* i moltes altres requerien la castellanització. Finalment es va recórrer a *club*, mot que, si bé és un anglicisme, ja havia vist la seva catalanització reconeguda. Tenien, per tant, *Club Excursionista*; però hi mancava l'especificitat, que van resoldre amb el nom de la vila on les seves activitats es desenvolupaven, Gràcia, tot obviant-ne –certament– l'accentuació. Amb la nova denominació Club Excursionista de Gràcia (amb accent o sense), aquells socis es van avançar a l'any 1939 quan, amb la victòria del feixisme, el general Franco va voler esborrar, una vegada més, totes les expressions catalanes.

Però tornem ara al principal motiu d'aquest article, sense oblidar que tots els vessants montsenyencs (Vallès Oriental, Osona i la Selva) foren objecte de l'atenció dels pioners de l'excursionisme català tan bon punt es va fundar, el 1876, la llegendària Associació Catalanista d'Excursions Científiques, de la qual és hereva el Centre Excursionista de Catalunya. De cap de les maneres es tracta de dur a terme un repàs històric del que significa el

Montseny en el camp excursionista, tema d'altra banda ben estudiat per firmes de molt reconeguda solvència. Així mateix, no pretenc fer tampoc un resum global històric del que ha representat el Montseny en la vida social del Gràcia. En realitat, em limitaré a referir-me a quatre activitats ben concretes: els campaments claretians, l'homenatge a mossèn Pere Ribot, el pessebre dels muntanyencs a les Agudes i la travessa Matagalls-Montserrat. Vegem-ho, doncs, sense més preàmbuls.

CAMPAMENTS CLARETIANS

Fou en el II Aplec Excursionista Claretia al Matagalls que, responent a una invitació dels Pares Missioners Claretians, la Secció d'Acampada del Club Excursionista de Gràcia (CEG), es va fer càrrec de l'organització del primer campament a Coll Pregon, que tindria lloc els dies 14 i 15 de juliol de 1951. En el butlletí del CEG del mes de setembre del mateix any consta una àmplia ressenya d'aquella activitat, on s'agraeix, després d'explicar les motivacions que prevalgueren per acceptar una aital responsabilitat, l'assistència de les entitats germanes que hi estigueren representades. Copio literalment el text, redactat en castellà com era obligatori:

El campamento se instaló en el magnífico prado –verdadera alfombra de hierba– de Coll Pregon, siguiendo la forma semicircular en que termina el hayedo y formando tres callejones. De esta manera, las tiendas quedaban, en lo posible, resguardadas del fuerte viento que suele soplar en aquel Coll, aunque, afortunadamente, en los dos días que estuvimos allí no nos molestó con su aparición. [...] Observamos que por todos los lados asequibles de la montaña iba llegando gente y, en unos momentos, los pequeños grupos que había cuando llegamos [al cim del Matagalls] se convertían en un hormiguero de gente que se movía de un lado para otro. De pronto todos se arremolinaron en torno a la Cruz que aparecía adornada con gallardetes excursionistas y enramada de flores silvestres; iba a empezar la Misa que oficiaría un capellán del Club Alpino Italiano. También él era amigo de las montañas. [...] No bien había terminado la Misa ya oíamos la cobla que en Coll Pregon preparaba sus instrumentos para empezar las sardanas; corriendo bajamos al coll pues no queríamos perdernos ni una y, al llegar, oíamos al flabiol que daba las notas de introducción de la primera. Se formaron les anelles y en los rostros de todos los dansaires veíamos la satisfacción que respiraban por el placer de bailar la danza más bella en

plena montaña. [...] El censo del Campamento, confeccionado a primera hora del domingo, arrojó un total de 55 tiendas y 159 acampadores. La cifra total de asistentes a las Fiestas Claretianas debió alcanzar una cantidad superior al millar.

M'he permès la llibertat de copiar els fragments anteriors perquè, al meu entendre, són una magnífica demostració de l'esperit amb què la Secció d'Acampada va adquirir el compromís d'organitzar la nova activitat oficial del Club Excursionista de Gràcia.

En el butlletí de febrer de 1952 s'anuncia: «*También este año nuestro Club tomará a su cargo la organización del II Campamento en el marco del III Aplec Excursionista Claretiano del Matagalls*». I l'anunci ve complementat posteriorment per una altra nota del Càmping Club de Gràcia que confirma que està treballant per a la seva celebració els dies 12 i 13 de juliol, a Coll Pregon. Els campaments claretians van seguir organitzant-se: el butlletí de juliol de 1953 el preveu per als dies 11 i 12, mentre que en el corresponent a octubre-novembre es dóna una àmplia informació sobre el seu desenvolupament i es diu que va acollir 202 acampadors en 65 tendes de campanya. Alhora s'indica que el proper aplec es farà a Montserrat amb motiu d'erigir-s'hi un monument a sant Antoni Maria Claret. De tota manera, en aquella ocasió alguna anomalia devia produir-se, perquè en el butlletí d'abril de 1954 es convoca el campament al Matagalls per als dies 10 i 11 de juliol, però no n'hem trobat cap altra informació posterior. El mes de juny de 1955 torna a programar-se el campament al Matagalls els dies 9 i 10 de juliol, i el setembre de 1956 el nostre butlletí publica la següent nota: «*VII APLEC EN MATA-GALLS.- Como oportunamente se anunció tuvo lugar los días 7 y 8 de julio el anual Campamento y Aplec en Matagalls. Este año, sea cual fuere la causa, por la variante de fácil acceso al Campamento, o bien porque trasciende el éxito cada vez mayor de los Aplecs al Matagalls, la afluencia de acampadores y excursionistas fué mayor que los años precedentes, contándose en el Censo del Campamento 146 tiendas con 390 acampadores*».

La «*variante de fácil acceso al Campamento*» a què al·ludeix l'anterior nota respon al fet que se'n va canviar la ubicació, traslladant-lo al pla de la Barraca, a coll Formic; per tant estava més a prop que no pas abans del mitjà de transport que calia utilitzar. A partir d'aquesta data, els campaments s'instal·len en aquest nou indret. Segons les meves informacions, el Càmping Club de Gràcia va tenir cura de l'esmentat campament del Matagalls fins a l'any 1957. Probablement, algunes discrepàncies amb la direcció de l'Aplec, i el fet que la mateixa organització hagués adquirit l'experiència necessària per a dur-lo a terme, foren la causa del punt i final d'una col·laboració que va donar plena satisfacció a ambdues parts.

SETMANA DEL LLIBRE I DISC DE MUNTANYA

El nostre Club va organitzar durant deu anys aquestes manifestacions culturals, que tenien per objectiu mostrar al món excursionista, i al públic en general, la literatura i la música relacionades amb la muntanya respecte a un tema concret, alhora que s'homenatjava una personalitat determinada. Així doncs, la VIII Setmana del Llibre i del Disc de Muntanya, corresponent a l'any 1978, es va dedicar al Montseny i a l'homenatge a una figura tan lligada a aquest massís com el poeta mossèn Pere Ribot. Tingué com a marc el Palau de la Virreina, dels dies 19 a 28 de maig, amb una extensa mostra de llibres dedicats a aquell massís des de la temàtica més àmplia: guies, itineraris, paisatges, monografies d'història local, vivències muntanyenques relatives a la zona, elements cartogràfics, novel·les i poesies de tants i tants literats catalans l'obra dels quals ha tingut el Montseny com a punt de referència... I és especialment en el terreny de la poesia que es prengué com a símbol la persona de mossèn Pere Ribot. En el programa de presentació dièiem:

Volem honorar aquell qui, des de la falda del Montseny, ha sabut percebre, dia a dia, el batec vital i geològic de la gran muntanya. Aquell qui, l'any 1954, va promoure la Festa Poètica de Sant Martí de Riells, festa de retrobament i d'esperança en uns temps difícils. [...] Quan els excursionistes arribem a Riells, la primera benvinguda –la que més s'agraeix en aquells moments– ens la dóna un càntir de terrissa negra (els que mantenen l'aigua més fresca), tothora amatent damunt el pedrís de la plaça de l'església:

Aquesta aigua sense brida
no amargueja ni té reny;
porta la flor de la vida
i la saba del Montseny.

Després, vindrà l'acolliment cordial del poeta, del montsenyenc fervorós, de l'amic del excursionistes, que és mossèn Pere Ribot.

PESSEBRE DELS MUNTANYENCS A LES AGUDES

Fou l'any 1972 que, en el curs dels actes commemoratius del cinquante-nari de la fundació del Club Excursionista de Gràcia, vam organitzar el XVI Pessebre dels Muntanyencs, activitat patrocinada per la Federació Catalana

de Muntanya. Per tant, al voltant d'aquell Nadal, concretament el 17 de desembre, prepararem una mena de processó cívica formada per membres de totes les seccions del Club que, sortint del nostre estatge social, portaren el Pessebre dels Muntanyencs –col·locat en una motxilla Bergans– a peu, per relleus i en diferents etapes, fins al cim de les Agudes. Els primers relleus foren a càrrec dels nois i noies del nostre Agrupament Escolta Pere Rosselló; a continuació ho van fer, alternant-se, una gran quantitat de socis de totes les seccions –com he dit– i el darrer relleu va correspondre a membres del Grup Especial d'Escalada, acompanyats de tots els socis que s'hi volgueren afegir. La climatologia d'aquell dia d'hivern estigué marcada pel fred i el vent, a més d'algunes clapes de neu que convertiren una senzilla escalada en una ascensió certament més difícil.

De tota manera, el Pessebre quedà instal·lat i assegurat fermament amb uns cables metàl·lics a prova de ventades. Un parell de cançons nadalenques acompanyaren la Sagrada Família i, tot seguit, el Pessebre restà envoltat de la boira i el silenci.

Les persones interessades en una major informació al respecte poden consultar les pàgines del butlletí del CEG d'abril-maig-juny de 1973, on en trobaran una ressenya completa, amb la indicació dels diversos trams de l'itinerari seguit.

TRAVESSA MATAGALLS-MONTSERRAT, EN MENYS DE 24 HORES

En aquell any 1972 –recordareu que fou el del cinquantenari del Club Excursionista de Gràcia– es va instaurar, per primera vegada, la «Travessa Matagalls-Montserrat en menys de 24 hores». Aquesta travessa, sens dubte, és una de les principals activitats del Gràcia i ha esdevingut emblemàtica per l'excursionisme català en el marc de les proves de resistència per muntanya. Popularment és coneguda com la «Festa Major de l'excursionisme català», tant perquè és la degana d'aquest tipus de marxes com pel fet de ser la que més participants atrau (la inscripció supera, amb escreix, el nombre de 2.500 persones). Programada, en principi, cada dos anys, l'èxit obtingut des del primer moment va aconsellar de convocar-la anualment.

L'any 2006 se'n celebrà la XXVII edició, que fou presentada al Parlament de Catalunya precisament per Carles Albesa, un dels dos excursionistes del Gràcia (l'altre fou Jordi Ribot, a.c.s.) que la recuperaren, després que el 4 d'agost de 1904 la portés a terme per primera i única vegada mossèn Jaume Oliveras, l'home dels llamps a la Maleïda, el de les primeres escalades als dos Encantats i l'enamorat de l'Aneto, cim al qual va ascendir per darrera vegada l'estiu del 1949 als 72 anys.

En el terreny de les presentacions institucionals no puc deixar de referir-me a les dues que tingueren lloc al Palau de la Generalitat. Una, l'any 2002, també va anar a càrrec de Carles Albesa. L'altra, el 2004, relativa a la XXV Travessa Matagalls-Montserrat i coincident amb el centenari de la realitzada per mossèn Oliveras, em va cabre l'honor de glossar-la.

Vaig aprofitar aquella oportunitat per rememorar l'exposició organitzada al Palau Robert (Barcelona) del 4 de juny al 22 de juliol del 2002, que tingué per lema *Una travessa amb història*. Perquè és així, una travessa amb història, però és també, i sobretot, l'esforç col·lectiu d'una entitat! Això ens omple de satisfacció i –per què no dir-ho?– d'orgull. I és que, any rere any, els nostres consocis, més de dos-cents, tenen cura de les diverses tasques relatives a la travessa amb un esperit totalment voluntari i de servei a la comunitat excursionista.

Bona prova de la incidència i de la importància de la Matagalls-Montserrat en el món de la muntanya, i en el món esportiu en general, és l'interès demostrat per les dues primeres institucions públiques del nostre país, com queda consignat més amunt.

Cal dir que, en realitat i compartint la preocupació del Servei de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona, hem introduït –de fa temps– la sortida des del coll Formic, en lloc de la que era tradicional, i per nosaltres molt estimada, des de la Creu del cim del Matagalls. Sempre hem estat uns fermes defensors del respecte que es deu a la muntanya i, en aquest sentit, no només hem efectuat aquest canvi, sinó que al llarg del recorregut hem introduït les modificacions oportunes per tal de no afectar negativament els punts més febles. De tota manera, em pregunto si amb la nostra prudència n'hi ha prou quan comprovo el pas de bicicletes, motos, quads i cotxes 4x4 per aquells caminois i indrets que nosaltres, voluntàriament, ens hem imposat de respectar. Aquesta mena de vehicles, molt més devastadors del paisatge, hi transiten impunement. La qüestió queda plantejada; la resposta, qui ens la donarà...?

Vull afirmar, finalment, que he exposat aquestes quatre activitats com a referència de l'excursionisme cultural i l'esportiu. I, molt especialment, perquè estan relacionades amb una continuada tasca formativa del Club Excursionista de Gràcia en el marc global de l'excursionisme català.